

KOROŠKI SLOVENEK

Naroča se pod naslovom
„KOROŠKI SLOVENEK“
 Klagenfurt, Viktringer-Ring 26.
 Rokopisi se naj pošiljajo na naslov:
Pol. in gosp. društvo
 Klagenfurt, Viktringer-Ring 26.

List
za politiko, gospodarstvo
in prosveto

Izhaja vsako sredo.

Stane četrletno: 1 šiling.
 celoletno: 4 šilinge.

Za Jugoslavijo
 četrletno: Din. 25.—
 celoletno: Din. 100.—

Pozamezna številka 10 grošev.

Leto VI.

Dunaj, 3. februarja 1926.

Št. 5.

Vprašanje kulturne avtonomije.

S predlogom Nemcev v Sloveniji koroški deželni vladi, da se naj podeli koroškim Slovencem popolna šolska in kulturna avtonomija, stopi koroško vprašanje v nov štadij. Gotovo se je rodila misel medsebojne pomoči manjšin v Ženevi, kjer se je vršil oktobra m. l. manjšinski kongres in kjer so prišli Nemci prvič do spoznanja o upravičenosti in praktični vrednosti medsebojne pomoči v manjšinskih zadevah. Smatrati se more odziv, da je Nemce v Jugoslaviji prisilil do te izjave lasten položaj kot manjšina in stem v zvezi upanje za čim ugodnejšo rešitev njihovih lastnih zahtev.

Sklep, storjen v seji Političnega in gospodarskega društva Nemcev v Sloveniji in naslovljen na koroško deželno vladu, je zasnovan v obliki prošnje in vsebuje tole: Prošnje Nemcev v Sloveniji za državljansko enakopravnost se vedno preslišujejo in odklanjajo in pri tem se zmiraj kaže na položaj koroških Slovencev. Ko so se zastopniki Nemcev v Sloveniji nedavno oglašali pri prosvetnem ministru kraljevine SHS. ter prosili, da se jim podelijo v senžermenski manjšinsko-varstveni pogodbi zajamčene šolske pravice, je g. prosvetni minister pokazal na šolske razmere slovenske manjšine na Koroškem. Zato se zastopniki Nemcev v Sloveniji iznova in javno obračamo na koroško deželno vladu s prošnjo: **Dajte slovenski manjšini na Koroškem neomejeno možnost narodno-kulturne samoodločbe in samouprave, dajte slovenski manjšini na Koroškem šolsko avtonomijo, popolno kulturno avtonomijo!**

Nemci v Sloveniji smo prepričani, da bo Koroška deželna vlada našo pobudo, našo prošnjo dobrohotno presodila ter jo pri rešitvi manjšinskega vprašanja ozbiljno vzela v poštev. Prepričani smo, da bo vlada in ljudstvo na Koroškem vse storilo, da se slovensko manjšinsko vprašanje uredi v tistem duhu, ki

je dostojen nemškega naroda, v duhu plemenitega viteštva in dalekosežne tolerance.

„Straža“ pripominja, da je prošnja dokaz iz nemške roke za to, kar smo Slovenci vedno zatrjevali, Nemci pa vztrajno dosedaj zanikali: to je za zatiranje koroških Slovencev od strani nemške večine; do tega spoznanja pa so šele prišli po ženevskem zborovanju in še sedaj si ne upajo odkrito izpovedati: Koroškim Slovencem se godi krivica, oni se narodno zatirajo, ampak samo povdarjajo, da se Slovenci pritožujejo.

O tem plemenitem viteštvu in dalekosežni toleranci, ki jo prošnja Nemcev tako poveljuje, zna zgodovina Slovencev pripovedovati cele knjige. Toleranca tega plemenitega viteštva je bila tako velika in dalekosežna, da Nemci v nekdanji Avstriji Slovencem na Koroškem niso dovolili niti ene popolne slovenske državne šole, čeprav so jim te šole po državnem zakonu bile zajamčene. Vsa državna avtoriteta nekdanje države in njenih vlad ni zadostovala, da bi bila koroške Nemce prisilila k temu, kar je zakon veleval. Ako so se spreobrnil v tem oziru Nemci pod tujimi državami, jim štejemo to v dobro, če bodo pa spreobrnil k temu principu nemške nacionalne kroge v sedanji Avstriji, je pa več kot dvomljivo.

„Freie Stimmen“ z dne 24. januarja t. l. izrecno povdarjajo, da uživajo koroški Slovenci po zakonu vse pravice in da jim oni dajejo že v naprej vse one prostosti, katere bi jim dala kulturna avtonomija. Naštevajo 86 utrakvističnih šol z 205 razredi, a pozabijo naštevati sposobne slovenske učitelje in slovenske ure na teh šolah. Mi Slovenci se ne pritožujemo raditega, da ni zakona za naše zahteve, ampak da se zakoni ne izpolnjujejo tako, kakor so zapisani. Ravno nemške bojne organizacije, katere trpi celotna vlada, udušijo s svojim terorjem vsako stremljenje za kulturno okrepitev slovenskega življa, ki je postavno zajamčen, in na ta način postane vsak zakon iluzoričen. Indirektno strahujejo že sedaj „Freie Stimmen“ s tem, da bi kulturna avtonomija

Slovence financijelno močno obremenila in v tem činu leži velika zvijača naših Nemcev, da bi odvrnili naše kroge od te rešitve. Nadalje navaja, da bi bila kulturna avtonomija samo etapa za politično, a konečni cilj bi bil priključitev k lastni nacionalni državi. S tem seveda spet hoče povedati, da je vse iredenta, kar se bje za svoj obstoj, a ni nemškega mišljenja. Za „Freie Stimmen“ je seveda težko rešiti to vprašanje že iz tega stališča, ker pozna vedno dve vrsti Slovencev in ji je neznan pojem manjšine. Za nas obstoji slovenska Koroška v Podjuni, Rožu in Zili kompaktno naseljena z avtohtonim slovenskim ljudstvom preko Drave in za določitev plemena ni treba niti nacionalnega katastra, ki bi po štimcevim proračunu presegal finančne moči dežele.

Tudi „Tagespost“ piše v istem smislu, in se boji, da bi se Korošci slavizirali, če bi dobili pouk v slovenskem jeziku.

„Tabor“ pravi, da je bil prepričan, da koroški Nemci ne bodo razumeli ali hoteli razumeti slovenskega nacionalnega problema na Koroškem. Nemci so nekoč v Avstriji pobijali z istimi argumenti sploh vsaki slovenski narodni pokret. Ne samo na Koroškem, tudi na Štajerskem in Kranjskem. Saj je za narod, ki ima vso moč nad podjarmljenim narodom, najudobnejše, če temu narodu sploh ne prizna, da je narod. Toda prav radi te težke zmote v nacionalnem vprašanju so avstrijski Nemci razbili monarhijo. Sedaj govore in delajo v manjšem obsegu, a govore in delajo isto.

Našim čitateljem bomo še sporočili, kako stališče zavzemajo napram temu vprašanju razni slovenski in drugi listi.

Plačevanje davkov.

Deželna davčna oblast bo poslala vsem posestnikom hiš in zemljišč za plačevanje hišnih in zemljiških davkov posebne davčne ukaže ter bo ob enem priložila za plačevanje potrebne položnice. Ako kdo v določenem času

PODLISTEK

Reberški Ožbej:.

Zadnji vitez Reberčan.

Zgodovinska povest.

(Nadaljevanje.)

Ravno za ovinkom, kjer se odpre pogled na Goselno vas, so nam prijezdili nasproti plemiči Reberčani s svojimi hlapci in ugrabljenim plenom. Niso mogli več nazaj, takoj smo jih obkolili.

Moj oče, videč, da imajo privezanega hlapca na konju in drugo prtljago, je takoj spoznal, da so res plenili v samostanu.

„Stojte, roparji,“ zakliče jim oče, „če ne, bo govoril meč.“

Kaj se boš ti spaka nam ustavljal na poti,“ zarjove Ivan Reberčan starejši, „umaknite se, če ne, vas sunemo vse v goslinsko mlako.“

„Molči, rokovnjač,“ in v tem trenutku se zaleti moj oče s kopjem proti predrznemu plemiču in ga zadene v prsa, da se zvali v jarek, konja pa takoj prime naš hlapec. Takoj po-

tegnemo vsi meče, Konrad naskoči Krištofa Reberčana, jaz pa njegovega brata Ivana. Konrad je zadel s sulico konja, ki se je zgrudil smrtno zadet, dva naša hlapca pa hitro priskočita ter primeta plemiča. Ivan se zaleti proti meni, že je zavijtel meč, a v tem trenutku ga dvignem tudi jaz in prestrižem udarec. Ivanov meč se prelomi na dva dela, da je imel samo držaj v rokah; v tem trenutku zasučem meč in udarim Ivana po glavi, da se mu je povsila čelada raz glavo in je zdrknil na tla. Grozno je zaklel, ko je ležal ves krvav na zemlji.

„Čakaj, to mi boš drago plačal,“ je bila njegova končna grožnja.

Nisem se zmenil zato, pristopil sem k zvezanemu hlapcu in ga rešil vezi. Reberški hlapci, videč, da so njih gospodje premagani, so takoj zbežali čez hrib.

Odvzeli smo menihom ugrabljene konje in blago, prepustili reberške plemiče svoji usodi in dirjali veseli nad zmago proti Dobrli vasi. Vroče nam je postalo v tem kratkem boju.

„Živijo, Manfred, vrl junak si,“ zaorilo je iz grl vseh in nazdravljali so mu s polnimi kupicami in zopet je moral zvesti Štefan, ki je imel vse solzne oči, natočiti iz velikih vrčev, kajti kupice so bile izpraznjene do dna.

„Vedno ostanemo hvaležni vitezom iz Podgrada,“ pravi prošt Lorenc, in se prijazno nasmehlja Manfredu.

Tudi tinjski prošt mu prijazno namigne z roko, Marjeta Ungnadova ga ljubko pogleda in se mu nasmehlja, da se pokaže cela vrsta belih zob.

„Nadaljna zgodovina vam bo znana,“ pravi dekan.

„Slišal sem nekaj,“ pripomni tinjski prošt, „a natančnega ne vem.“

„Evo tedaj,“ nadaljuje dekan, „Reberčani so dobili zasluženo plačilo. Poslali so sicer že prej listino, podpisano v soboto po praznikih sv. Jerneja leta 1441, v kateri so se zavezali pustiti menihe v Dobrli vasi in njih podložnike na miru, in je potrdil to izjavo kot priča plemenitaš Tomaž Veldsberger, a prošt Krištof jim nič ni verjel. Kljub svoji starosti je potoval po zimi v Bruck ob Muri, kjer je bil tedaj rimski kralj Friderik in se pri njemu pritožil. Kralj je bil razjarjen nad takim obnašanjem. Takoj je dal napisati listino z dne 7. decembra 1441, v kateri prizna proštu Krištofu in celemu konventu popolno pravico glede kupljenih posestev. Reberčanom pa je strogo zapretil, da jih

ne bo plačal predpisanih davkov, bo dobil še poseben opominj, ali od tega časa dalje bode že tekle zamudne obresti in sme davčna oblast po preteku kratkega roka te davke tudi prisilnim potom iztirjati. Teh davčnih ukazov je za celo deželo približno 35 tisoč in je samo za te predpise treba veliko dela in časa.

Davek od blagovnega prometa pri kmetijstvu. (Landwirtschaftliche Warenumsatzsteuer.)

Ta davek se mora plačati četrtletno, in sicer 20. januarja, 20. aprila, 20. junija in 20. oktobra in se izračuna na ta način, da se čisti katastralni donos zemljišča brez gozda pomnoži s številko 2016. Davčna oblast napravi za posamezne občine posebne izkaze o tem davku, ki so potem davkoplačevalcem v občinskem uradu na vpogled in se jim višina sporoči. Nato šele se mora ta davek plačati. Lansk leto se je to lahko storilo kar pri občinskem uradu. Po novejših določbah so mala posestva do 70 kron čistega katastralnega donosa, katere posestnik s svojo družino sam obdeluje, tega davka oproščena.

Dohodninski davek.

„Koroški Slovenec“ je v štev. 2., govoreč o izpolnjevanju stanovanjskih izkazov dal prav dobra navodila, kako naj se za odmerjanje dohodninskega davka napovedo v dotičnih stolpcih vsi lanski dohodki in stroški. Ljudje, ki imajo manjše letne dohodke, vzemimo od kakih 12 pa do 24 milijonov kron, se s tem lahko oprostite posebne napovedi svojih dohodkov (Einkommensteuerbekenntnis). Ker pa izpolnitev zadnjih razpredelkov v stanovanjskem izkazu ni ravno zaukazana in ker je tu za natančno napoved vseh dohodkov in stroškov, posebno ako so isti prav različni, tudi premalo prostora, je v obče bolj umestno, ako se omenjene rubrike ne izpolnijo in namesto tega rajši napravi posebna napoved o dohodnini preteklega leta. Ta izkaz morajo napraviti vsi, katerim davčna oblast to ukaže, nadalje vsi, ki imajo čez 42 milijonov dohodkov; kdor pa ima od 14 do 42 milijonov dohodkov, za tega je pa zelo koristno, da to napravi.

Bilo je še pred vojno, ko neki kmet in obenem tudi manjši lesni trgovec te napovedi ni hotel napraviti. Rekel je, da vse nič ne pomaga in da je škoda za vsak trud. Davčna oblast mu je sama odmerila njegove dohodke, a seveda precej višje, kakor so bili v resnici. Ker izkaza ni napravil, se tudi pritožiti ni smel.

Davčne oblasti bi pri odmerjanju davkov sicer rade postopale milo in pravično, ali gre jim, kakor je šlo vojaškim zdravnikom v času vojne. Predpisalo se jim je, koliko odstotkov vojakov smejo priznati za nesposobne; vsi drugi so morali biti zdravi in krepki. Tudi davčne oblasti dobijo predpisano svoto, katero morajo spraviti skupaj in naj gre to z lepim ali z grdim. Vendar se more tisti, ki je omenjeno

čaka najobčutnejša kazen, ako še kdaj storijo tako krivico.

„Živel pravični kralji.“ zakliče cela družba.

„Prošt Krištof,“ nadaljuje vitez Ivan iz Ženeke, „je dosegel svojo pravico, žal, da se ni dolgo veselil tega uspeha. Posledice grdega ravnanja in daljina, trudapolna pot so mu vzele zadnje življenske sile, o Božiču leta 1441 je nadenoma za večno zaspal.“

„Bojim se prihodnosti,“ meni prošt Lorenc, „težko breme so mi naložili, nič ne zaupam Reberčanom, četudi so mirni. Črni Hanej, ki je kot hlapec uslužben v Bilštanju in pride večkrat v grad Reberca, mi je sporočil, da plemiče Reberčane boli ta poraz in komaj čakajo priložnosti, da se maščujejo, mislim, da to ni daleč, kakor hitro se vrne sin Ivan, ki je sedaj v Rimu, se bo začel boj znova.“

Nič se ne bojte,“ tolaži Ivan Ženeški, „saj smo mi tukaj in Manfred je vrl vitez, ki svojega strica ne zapusti.“

„Tako je,“ zakličejo vsi in zopet se je začel vesel razgovor.

Solnce se je že nagnilo blizu nad Škarbino, prijetna sapica je začela pihljati sem od sive Pece.

„Čas bo, da odidemo,“ meni tinjski prošt.

napoved pravočasno in pravilno napravil, obvarovati vsaj večjih in očitnih krivic.

Zadnja leta pred vojno je vzela davčna oblast pri odmerjanju dohodninskega davka kot dohodek iz zemljišč nekako dvakratni čisti katastralni donos. Zdaj pa, ko so državni in deželni izdatki vsled vojnih in posebno povojnih razmer tako silno narastli, hočejo te dohodke vzeti poprečno skoraj v štirikratni višini čistega donosa, računeno seveda v zlati valuti, in zraven še prišteti za vsako odraslo goved ali konja približno po 1 milijon, pri še neodrasli živini pa veljata dva kosa za eno odraslo. K temu še pride druga drobnarija, nadalje, ako kdo proda kaj lesa iz gozda, se to posebej zaračuna, ravno tako vsaka dedščina, večja darila in vsi drugi izredni dohodki. Na ta način opravi davčna oblast skupaj take številke, da davkoplačevalci nad svojimi dohodki kar strmiijo in da smatrajo tako odmerjanje za krivično. Meseca januarja in februarja vodijo poslanci in drugi predstavniki davkoplačevalcev z davčno oblastjo navadno hudo vojno zaradi višine resničnih dohodkov. Ker je tedaj lahko mogoče, da se kake določbe o dohodninskem davku do konca februarja še spremenijo, je umestno, da se z ustmeno ali tudi s pismeno napovedjo lanskih dohodkov nekako do začetka februarja ali do srede marca še počaka.

POLITIČNI PREGLED

Okrog združitev. K dr. Dinghoferjevemu obisku Berlina piše pariški list „Temps“: Avstrijski državniki naj ne delajo te napake, da bi vzbudili gibanje za priključitev, ker bi tako gibanje moralo dospeti v zagato ali pa povzročiti težko evropsko krizo, ki bi za Avstrijo prinesla nevarnost popolnega propada. Sicer pa vsi rajhovski Nemci tudi niso za združitev. Posebno severni niso posebno navdušeni, ker bi prvič katoličani južne Nemčije dobili prirastek 6 milijonov katolikov, ker bi Prusi izgubili na moči in gospodarski krogi se ne navdušujejo vsled tega, ker se boje, da bi povzdiga narodnega gospodarstva v Avstriji šla na račun nemškega narodnega gospodarstva. Pri mošnjičku se neha vsaka nacionalna ljubezen. — Na zborovanju Arbeitsgemeinschaft v Monakovem so nekateri avstrijski govorniki propagirali združitev in ustanovitev skupnega carinskega društva kot predhodnika gospodarske in politične združitve. — Antanta je zahtevala, da mora Avstrija uničiti ali predelati 7000 strojev, s katerimi se more še sedaj izdelovati municija.

Varnostni pakt med Jugoslavijo in Italijo. Kakor poroča beograjska „Pravda“, so v toku pogajanja med beograjsko in rimsko vlado, da skleneta Jugoslavija in Italija varnostni pakt, ki bi zajamčil Jugoslaviji koroško mejo, Italiji pa mejo na Brennerju. Pakt bi bil naperjen proti ujedinjenju Avstrije in Nemčije.

„Da, da, drugače nas zaloti noč,“ meni skrbno Marjeta Ungnadova, „podajmo se na pot.“

„Tako hitro pa vendar še ne,“ nasmehlje se prošt Lorenc, „kletar Andrej, brž še prinesi šentjanževca.“

In prinesli so hlapci na Andrejevo povelje še enkrat polne vrče, Štefan je napolnil kupice in še so sedeli gostje in srebali sladko kapljico.

Tinjski prošt je ves vzradoščen nad potekom današnjega gostoljubnega sprejema celo zapel:

Pijmo šentjanževca,
da bi blo srečno —
za življenje vsakega
zdaj in na večno.

In trčili so še enkrat s kozarci in si nadržavljali z željo na zopetno svidenje.

Solnce je pošiljalo ravno svoje zadnje žarke od zapada, ko so se dvignili gostje po kratko opravljeni molitvi in se odpravljali na pot.

Hlapci so letali po dvorišču sem in tja, da pripravijo vsakemu gostu svojega konja. Le tinjski prošt je imel svoj voz, v katerem se je kot prvi odpeljal.

Že je zapel večerni zvon, ko je tudi Manfred zapustil samostan. (Dalje sledi.)

Program nove nemške vlade. Dr. Luther je podal v državnem zboru izjavo o vladnem programu. Izjava je bila kratka in je v njej povdarjal, da se bo zunanja politika vršila v znamenju pogodb, sklenjenih v Locarnu in bo vlada pripravljala vstop Nemčije v Društvo narodov. V notranji politiki pa bo vlada predvsem okrepila varstvo najemnikov in izdelala načrt za preskrbo brezposelnih. Dr. Luther je povdaril, da je vlada manjšinska in da se s tako pri teh razmerah ne da vladati, zato je stavil zaupnico, ki mu jo je državni zbor izrekel.

Belgijski kardinal Mercier umrl. Dne 23. januarja je umrl v Bruslju izza svetovne vojne dobro znani kardinal Mercier. Blagopokojni si je pridobil svetovni sloves v letih 1914—1918, ko je z vso neustrašenostjo nastopil proti nemškemu nasilju in branil v pastirskih pismih pred celim svetom pravice svoje domovine. Rajni je bil rojen leta 1851. Dalje časa je vršil službo bogoslovnega profesorja in l. 1906 je postal belgijski primas. L. 1907 je bil imenovan kardinalom. Ravno radi neustrašenosti za časa zasedbe Belgije po Nemcih si je pridobil priznanje ne samo doma, ampak pri celi antanti. Kot bogoslovec je deloval z besedo in peresom za idejo zedinjenja vseh krščanskih cerkva. Ostani mu ohranjen časten spomin!

Osamosvojitve Irske. Irska država je sklenila, da izda svoj poseben denar, ki bo popolnoma različen od angleškega; kovani denar bo niklast, srebrni in bronast. Srebrni denar bo vseboval še dvakrat toliko srebra kot angleški. Ko bo novi denar izdan v promet, bo prenehala vrednost angleške valute, katere se je dosedaj Irska posluževala. Z uvedbo novega denarja je Irska še povečala svojo neodvisnost od Anglije.

Sovjeti in mandžurska železnica. Kitajski vlastodržec Čang-Čo-Lin je iz sovraštva do sovjetov, ki podpirajo njegove številne nasprotnike, ukazal zapreti upravitelje mandžurske železnice, ki preko kitajskega ozemlja veže Sibirijo z Vladivostokom. Uprava te proge je bila v ruskih rokah. Kitajske čete so zasedle progo. Spor je nastal radi prevoza kitajskih čet po omenjeni progi. Sovjetska vlada je poslala kitajski ostro noto, v kateri zahteva takojšnjo rešitev spora in izpustitev ruskih uradnikov, v protivnem slučaju bo intervenirala z oboroženo močjo. Kitajska želi rešiti spor mirnim potom in je Čang-Čo-Lin ravnatelja menda že izpustil. Če bi pa hotel prekiniti zvezo med Mukdenom in Sibirijo, bi Rusija zbrala na meji 10.000 mož, ker bi pomenilo takorekoč pričetek vojne med Rusijo in Kitajsko. Japonska zasleduje razvoj dogodkov z izrednim zanimanjem. Spor se je v zadnjem trenutku mirnim potom poravnal.

DOMAČE NOVICE

Volilni imeniki. Na podlagi volilnega reda za državno- in deželnozborske volitve morajo voditi občine stalne volilne imenike. Vodi jih župan, ki jih v januarju vsakega leta izpopolni in po zakonu od 1. do 14. februarja razpoloži na splošni vpogled. Vsaka občina mora na običajen način javno razglasiti, od kdaj, do kdaj, kje in v katerem času so volilni imeniki na vpogled. Pravico vpogleda ima vsak volilec. V tem času se morajo izvesti tudi vse reklamacije pismeno ali ustmeno. Vpisan mora biti vsak avstrijski državljani, ki je dopolnil 1. januarja t. l. 20. leto. Slovenski volilci, potrudite se in pogledajte, če ste vsi vpisani!

Lučane (Štajerska). Nemške metode v raznarodovanju so si povsod precej slične. Vse se jih oprime, tudi cerkev. Kakor pospešuje na Koroškem cerkvena oblast raznarodovanje slovenskega elementa, stoji v isti službi tudi cerkvena oblast na Štajerskem. Tudi na Štajerskem so v obmejnih župnijah Slovenci, brezpravni kakor na Koroškem. Iz teh krajev se nam poroča o žalostnih narodnih razmerah. Posnemamo samo nekatere stavke: Sicer tudi pred vojno v celi fari ni bilo slovenske šole, akoravno je gotovo tri četrtine ljudi slovenske narodnosti, vendar se je še v cerkvi mesečno dvakrat pridigovalo in molilo slovensko. Po opravi so dekleta in žene slovensko prepe-

vale, a po prevratu je vse to nehalo. Nadalje je bil pred kratkim poleg dekana še kaplan, ki je razumel slovenski, zdaj pa sta oba kaplana Nemca. Da sta res potrebna tukaj dva slovensčine zmožna duhovnika, je dejstvo, da se večina odraslih ne zna nemško spovedovati. To se zrcali tudi iz tega, da sta bila vedno oba slovenska spovednika naravnost oblegana, dočim je imel nemški spovednik le redkokdaj ljudi.

Žitara vas. (Novoletni raport.) Leta 1925 je bilo rojenih v naši fari 33 ljudi, umrlo jih je 22. Poročenih je bilo 7 parov. Naše izobr. društvo „Trta“ je štelo 59 rednih članov. Članarina znaša 2 Š na leto. Igrita sta se uprizorili dve in en shod. Knjig se je izposodilo iz društvene knjižnice 508. Kot mecen društva je fungiral to leto naš rojak Silv. Ripič, sedaj vodja Zadruga in trgovec v Sinči vasi. Hvala mu za vse! Kot dobrotnica cerkve pa se je pokazala zopet Kopančeva hiša na Selih; kupila je nov bel mašni plašč. Gospodarsko stojimo bolj slabo, imamo veliko brezposelnih in da nimamo tovarne za celulozo pod Reberco, bila bi pri nas revščina huda. Tudi pri obnovljenju svinčenih rudnikov okrog Obirja dela precej naših ljudi in je želeti, da bi podjetje imelo srečo pri iskanju. V novo leto smo stopili polni novih načrtov: cerkev dobi eternitno streho, pokopališče vrata, da ne bodo kokoši dražile mrtvih, požarna bramba se vzbuja k novemu življenju, društvo „Trta“ si slika novo oder. Najbolj rabila pa bi naša vas še vodovod ali vsaj novo korito, da ne bi mogel Jegart toliko zabavljati čez nas, in pa uro v farnem stolpu. Obupali pa smo že z vinom Žitarcem; pridelali smo ga lani samo še 5 litrov.

Celovec. Priprave za občinske volitve so v polnem teku. Kršč. socialci in velenemci so se po starem receptu združili proti soc. demokratom. Na velikem shodu pri Sandwirtu so razvili prvi svoj program, hvaleč svoj uspeh na gospodarskem in kulturnem polju. Za popravljane cest se je izdalo nič manj kot 10 milijard kron, 410 stanovanj se je dalo strankam na razpolago. Na socialnem polju se je doseglo starostno zavarovanje občinskih delavcev, izplačanje premij za dolgo službujoče posle, vpeljale posvetovalnice za matere in obvezna preiskava šoloobveznih otrok. Nov občinski odbor se bo potrudil za zboljšanje prometa: tramvajska zveza s Št. Petrom in Št. Ruprehtom, avtomobilni promet v sosedne občine in stremljenje do naprave vzhodne železnice. Predelalo se bo deželno sodišče, napravila nova meščanska šola in skrbelo za izboljšanje kopalnih prilik. Posebno na tujski promet se bo v bodoče gledalo in v to svrhu olepšale naprave okoli jezera. Za dobro železniško zvezo se je pa že sedaj skrbelo s tem, da vozijo važni vlaki preko Celovca v Italijo in Jugoslavijo. (O nacionalni toleranci proti tujcem se ni nič omenilo.) Boj za volitve je precej oster, rezultat pa bo najbolje pokazal izid volitev. Na dobro obiskanem shodu soc. demokratov v hotelu „Traube“ se je govorilo, da je „Einheitsliste“ v volilne svrhe izdala ta lep program in ga bo izpeljala le tedaj, če bodo dopustile denarne prilike. Baie ima pa občina 15 milijard samo tekočega dolga. Soc. demokrati se zavedajo svojega težkega položaja, ki je nastal vsled spojitve nasprotnih strank, a ne pustijo, da bi bil občinski svet monopol samo kapitalistične stranke in hočejo doseči v zastopstvu vsaj eno tretjino. Do sedaj so imeli 11 zastopnikov. — V veljavo stopi davek na pse v znesku 20 šilingov na leto. Do 15. marca se morajo vsi nad 4 mesce stari psi naznaniti magistratu in plačati davek. Izvzeti so policijski psi in vodniki slepcev. V cerkev, kavarno in gostilno se ne sme peljati pes in preko noči se ne sme pustiti na cesti. Kršitev se kaznuje z denarno globo do 100 šilingov ali z zaporom do 14 dni.

Kotmara vas. (Razno.) Ker že dolgo nismo kaj pisali, zato pa danes bolj obširno. Ko so bili pred nami dolgi zimski večeri in je nas pričakoval hud mraz, so se začeli v jeseni naši fantje ženiti, da je bilo veselje! Čg. župnik so skoraj dalje okličevali kot je trajala pridiga. — Ker imajo naši fantje in dekleta radi pošteno

zabavo, so uprizorili lepo podučljivo igro „Razvalina življenja“, ki je bila kljub slabemu potu prav dobro obiskana. Igralci so izvedli svoje vloge izvrstno. Sirk je tako pošteno čakal, da smo mislili, vse zobe si bo polomil. Dokazalo se je tudi dejansko, kakšne so posledice prisiljenega zakona in brezmerno uživanje našega sovraga alkohola. Fantje in dekleta, opreznost predno vas vržejo čez kancelj! — Govori se, da se igra v kratkem ponovi. Le naprej! Vsa čast voditeljima dramatičnega odseka. — Po dolgem prizadevanju smo spravili tudi našo knjižnico v red ter si nabavili omaro in nekaj lepih novih knjig. Bralci, poslužujte se jih pridno, dokler so še dolgi večeri! Prizadevali si bomo, da knjižnico še bolj izpopolnimo s prispevki naših iger. — Svoječasno je zaprosilo naše društvo občino, da opusti veselični davek za predzadnjo igro, a neki privandranec obč. sveta je nastopil proti naši prošnji ter žigosal društvene knjige za „Propaganda-Bücher“, akoravno ima društvo tudi veliko nemških knjig za čitanje vsakomur, kdor jih hoče brati. In to trgovec, ki si naj zapomni, da je odvisen od ljudstva in ne ljudstvo od njega. — In sedaj, dragi somišljeniki, ko imamo kar tri trgovine na naši vasi, obrnimo hrbet človeku, ki gre javno proti nam. Vemo, da tudi drugod nimamo naklonjenosti v tem oziru, zakaj bi nudili kruha človeku, ki nastopa proti nam.

Suha. (Razno.) Brali smo v prvi številki „Koroškega Slovencu“, da bo 10. januarja v Globasnici igra „Miklova Zala“. Škoda, da smo za to prepozno zvedeli in se predstave nismo mogli udeležiti. Za drugič bi priporočali, da se vabilo objavi nekoliko preje. — Umrli je tukaj Stravnikova mati v 91. letu starosti. Počiva naj v miru!

Št. Vid v Podjuni. (Razno.) Dne 24. januarja sta se poročila v Št. Primožu g. Janez Mohar in gđc. Treza Smolnik, oba iz narodnozavednih družin. Bilo srečno! — V Železni Kapli je umrl občinski ubožec Karol Kalian. Zdaj je prišel od trške občine Železna Kapla račun za pogreb: pogreb 25 Š (cerkev in duhovnik od tega takorekoč nič ništa dobila), pogrebca 14 Š, varuh 5 Š, krsta 30 Š, skupaj 74 Š. Vsak naj presodi sam, ni li osobito cena za krsto previsoka. Pri nas pokopujemo občinske ubožce — tudi one iz drugih občin — bolj poceni, ker računata samo mizar in grobokop, vsi drugi pa delajo za božji lon. Zdi se nam to kot izmozgavanje davkoplačevalcev revne občine. Pri sedanji gospodarski mizeriji bi bila pač štedljivost in socialni čut tudi v tem oziru na mestu.

Djekše. (Mihael Ladinik umrl.) Posestnik Lužnikove kmetije na Djekšah, Mihael Ladinik, je 22. januarja 1926 umrl, star 75 let. Rajni Ladinik je bil 42 let župan. Veliko se je trudil in mnogo storil za občino. Njegove zasluge so splošno priznali. Soglasno so ga bili izvolili za častnega občana na Djekšah. Cesar ga je bil odlikoval s srebrnim zaslužnim križcem s krono. Leta 1889 je Ladinik ustanovil hranilnico in posojilnico na Djekšah. Pomagal mu je pri tem takratni kalpan na Mostiču, g. Karol Rous. Ladinik je bil 36 let načelnik hranilnice in posojilnice, 23 let je bil cerkveni ključar. Rajni je bil ves čas vzgledno pošten in pravičen. Bil je pobožen in miroljuben ter posebno dobrotljiv do revežev. Ker je bil samskega stanu ter ni imel ne brata ne sestre več, je svoje Lužnikovo posestvo malo pred smrtjo prodal Kočmarju na Djekšah. Denar je razdelil med sorodnike in za dobre namene. Pogreb rajnega Ladinika v nedeljo 24. januarja je vodil in imel nagrobni govor g. dekan Ant. Benetek iz Žihpolj, ki je 13 let skupno z rajnim deloval pri občini in posojilnici. Prišlo je ljudi toliko, tudi iz daljnih krajev, da se je vsakdo čudil. Od uradov in oblasti v Velikovecu so se udeležili pogreba najvišji zastopniki. Zastopane so bile sosedne občine, posebno še Velikovec. Blagemu možu ohranimo hvaležni spomin. Ljubi Bog naj mu obilno poplača njegovo nesebično delovanje in njegove velike dobrote!

Inserirajte v Koroškem Slovencu!

DRUŠTVENI VESTNIK

Vsem izobraževalnim društvom!

„Slov. kršč.-soc. zveza za Koroško“ poziva vsa včlanjena društva, naj pošljejo vsaj do 10. svečana t. l. običajno poročilo o društvenem delovanju v preteklem letu, in sicer glede števila članov (moških, ženskih), članarine, števila odborovih sej, odsekov in njihovega delovanja, stanja knjižnice, števila prebranih knjig, sestankov, shodov, predmeta govorov in društvenih prireditev, ozir. iger. Če še niso poravnala svoj letni prispevek za „Zvezo“, t. j. 15% tako od skupne članarine kakor od čistega dobička svojih prireditev, naj to storijo čimpreje!

Podjubelj. (Občni zbor.) Izobraževalno društvo za Podjubelj in okolico naznanja svojim članom, da se bo vršil III. redni letni občni zbor prvo postno nedeljo, to je 21. februarja ob 3. popoldne v Delavskem domu v Podljubelju s sledečim vzporedom: 1. Poročilo tajnika in blagajnika. 2. Volitev odbora. 3. Slučajnosti. 4. Govor. S svojo navzočnostjo nas počastita tudi gg. predsednik in tajnik rožanskega okrožja. Prijazno vabi odbor.

Pliberk. Naše izobraževalno društvo že dolgo časa ni imelo javne prireditve. Zato bo gotovo Slovencem iz Pliberka in okolice dobrodošla vest, da se vrši na pustno nedeljo dne 14. febr. popoldne ob 3. uri pri Brezniku javna pustna veselica. Na sporedu bodo kratkočasne in šaljive pesmi, posebno pa šaljivi in jako smešni igri: „Začarano pismo“ (moške vloge) in „Oh, ta Polona“ (ženske vloge). Vsi prijatelji poštene zabave ste prisrčno vabljeni in igralci ter pevci pričakujejo, da boste njihov trud, ki ga imajo z učenjem in pripravi za veselico, poplačali z obilno udeležbo. Slovenci, pokažite, da vas je še kaj in da ste radi veselili na lep, pošten način!

Št. Jakob v Rožu. Izobraževalno društvo „Kot“ ima dne 7. II. 1926 v društveni dvorani svoj redni letni občni zbor s sledečim vzporedom: 1. Govor. 2. Pozdrav predsednika. 3. Poročilo odbora. 4. Volitev novega odbora. 5. Slučajnosti. Vsi člani in članice se pozivljajo, da se občnega zbora gotovo udeležijo.

Šmihel nad Pliberkom. (Občni zbori.) Nedelja, dne 7. februarja t. l. bo pri nas dan občnih zborov. Ta dan imajo ob 1/2 3. uri pop. — takoj po blagoslovu — pri Šercarju v Šmihelu svoj letni občni zbor z običajnim sporedom društva: Slovensko katoliško izobraževalno društvo za Šmihel in okolico, pevsko društvo „Gorotan“ in „Čebelarsko društvo za Šmihel in okolico. Zborovanja obetajo biti zelo zanimiva. Med drugimi bo govoril na občnem zboru izobraževalnega društva naš stari znanec čg. Ignacij Zupan, župnik iz Obirskega. Člani „Gorotana“ so pa že obljubili, da bodo pri tej priliki zapeli nekaj lepih pesmic. Dolžnost članov posameznih zgoraj imenovanih društev je, da se občnega zbora udeležijo; prijatelji teh društev so pa prav prisrčno tudi povabljeni!

Pliberk. Dne 3. jan. t. l. se je vršil v društvenih prostorih občni zbor kat. slov. izobraževalnega društva za Pliberk in okolico. Udeležba ni bila zadovoljiva, to pa morda iz tega vzroka, ker občni zbor ni bil dosti razglašen. V govoru „Izobrazba je oblikovanje duše“ je podpredsednik pokazal poslušalcem, da izobrazba ne obstoji v veliki množini znanja, temveč v sorazmernem (harmoničnem) razvoju vseh duševnih sil: spomina, razuma in volje. Po govoru so sledila poročila posameznih odborov. Iz tajniškega poročila posnemamo, da je imelo društvo v poslovnem letu 1925 14 sestankov (9 skupnih, 5 fantovskih). Igra se je uprizorila samo ena. Knjig se je prečitalo okoli 500. Blagajnik sicer ni imel poročati o velikih dohodkih, pa to nas ni iznenadilo. Kljub pičlim prejemkom ima blagajna izkazovati nekaj prebitka. Nato se je izvolil novi odbor z g. Fr. Riedl kot predsednikom na čelu. Pri slučajnostih se je povdarjalo, da naj društvo večkrat nastopi v javnimi prireditvami, kar se bo najbolj ko mogoče upoštevalo. Ako se oziramo na število sestankov, izmed katerih so bili neka-

teri zelo dobro obiskani, moramo reči, da je bilo delovanje društva precej živahno. Prenizko pa je število prečitanih knjig. Vzrok? Deloma tudi v tem, ker so knjige večinoma že prebrane. Temu nedostatku se bo odpomoglo vsaj nekoliko; naročilo se je že nekaj novih knjig. Želeti je, da se Slovenci iz Pliberka in okolice v novem letu še tesneje oklenejo izobraž, društva, zlasti še mladina. Društvo bodi vam ognjišče, kjer se vam pripravlja in daje duševna hrana, ognjišče, ob katerem se vedno iznova ogrevate za narodne svetinje. Slovenci, ne bodite brezbržni; ne razkropite se ob nedeljah vsepovsod po mestu, temveč pridite radi še v društvo po kako lepo knjigo ali pa h kakemu koristnemu predavanju.

GOSPODARSKI VESTNIK

Seja deželnega kulturnega sveta dne 23. decembra 1925.

(Nadaljevanje.)

2. Konference predsednikov.

Supersberger poroča o prvi: Obširno se je govorilo o novi upravi državnih gozdov. Najvažnejše je bilo vprašanje predsednika, to vprašanje pa je bilo že odločeno. V deželah se bodo namestili nadzorniki, ki bodo imeli prečešno oblast. Za to bo za Koroško tak nadzornik v deželi več vreden kakor ravnatelj ki je v Solnogradu. Razgovarjalo se je potem o udeležbi avstrijskih kmetov na Dunajskem velesejmu. Potrebna lopa bi stala 4 milijarde. Razstave bi bilo treba, da se dobe kupci za živino. Naj stvar izvedejo živinorejske zveze. Razstavljanje bo precej drago in nevarno. Zahtevalo se je, da se spremeni carina.

O drugi seji poroča dr. Stotter: Namerava se postaviti carina na železnino in superfosfat (umetno gnojilo), kar kmetijstvo odklanja. Vlada obeta, da bo popraševala pri kmetijskih korporacijah, ko se bo govorilo o tranzitnih klavnicah (ko se inozemska živina uvaža, zakolje in meso izvaža). Proti krompirjevi gnilobi se bodo uvedle varstvene naredbe, da se bolezen ne bo širila. Ko so se nanovo delili in uredili deželni in državni posli, bi bile morale dežele prevzeti zgradbo hudournikov in za to potrebno osobe. Dežele so stvar odklonile. Ravno tako bi bile morale prevzeti uradnike žreččarn in kletarske nadzornike. Dežele so se tega branile in ostane to breme državi. Govorilo se je o denarju, ki bi ga kmetje nujno potrebovali. Poljedelski minister je mislil, da bi se dobilo posojilo v inozemstvu, končno se je pa le pokazalo, da ni mogoče. Kako naj tudi kmetje prevzamejo posojilo 100 milijard na m e n i c o? Kaj, če se mora denar v 6 mescih vračati? (In vrh tega se mora le zopet opozarjati, da bo država prihodnje leto doplačala pri dunajskih teatrih 42 milijard, kmetom pripomoči 100 milijard posojila, pa ni mogoče! Vse to je smešna komedija. Op. ur.) Tudi prihodnje vigred se bo dalo denarja za nakup umetnega gnojila, kot posojilo sevé. Predarečani zahtevajo, da komisija za obrat z zemljišči pove razloge, kadar ne pripusti kake prodaje.

Gaggl opozarja na potrebo, potom zadrug pomagati si pri prodaji živine. Kmetje morajo stopiti v stik z mestom. Prekupec pride ob pol eni na trg s polno mošnjo in ponudi ceno, kakor hoče.

Striessnig: Dokler nimamo potrebnih zadrug, je nemogoče pomagati. Zdaj, žal, tudi nimamo denarja.

Supersberger: Tolika razlika med ceno živine in ceno mesa kakor pri nas, bi drugod ne bila mogoča. So slučaji, da prekupec plača kravo po 50 g, meso pa le stane 3 Š. Treba bo o ti stvari razgovoriti se na občnem zboru, popred pa se mora vse pripraviti v stalnem odseku. Živinoreja pa se ne more zadovoljiti samo s prodajo mesa, skrbeti bo treba tudi, da se prodaja plemenska živina in da pridemo zopet v stik s tistimi ljudmi, ki so jo nekda kupovali.

Nau pojasnjuje, da takega pomanjkanja denarja, kakor zdaj, še nikoli ni bilo. Ljudje plačujejo posle, imajo v hlevih živino, a je ne morejo prodati.

Glančnik: Če pride na tisoče pitovnih vol v državo, sevé svoje živine ne moremo prodati. Potem pa tudi mesarji rajši kupujejo drage vole po 15 kakor krave po 9 ali 10. Ljudje se ne zadovoljijo z navadnim mesom. (Konec pride.)

RAZNE VESTI

Navaden račun. V bivši Avstriji je stala deželna vlada na leto 64.000 zlatih kron, in sicer 1 deželni predsednik 24.000, 1 deželni glavar 6000, 1 podpredsednik 12.000 in 4 dvorni svetniki skupaj 24.000. Zdaj pa stanejo 3 deželni glavari, 5 deželnih svetnikov in 2 ravnatelja uradov skupaj 206.400 šilingov. Preračunajmo zlate krone v šilinge in odštejmo od stroškov za sedanjost deželno vlado, pa vidimo, da stane 114.240 šilingov več. Seveda so bili prej trije manj, a izdatki so kljub temu skoro še enkrat tako visoki. V upravi se štedi.

Šahovska partija, ki je trajala 11 let. Ernest Jackson in Mac Gregor sta začela igrati l. 1914. partijo šaha. Do izbruha svetovne vojne sta napravila šele pet potez. Med vojno sta igro nadaljevala in sicer je igral eden v Londonu, drugi v Liverpoolu. Svoje poteze sta si brzojavila. Od poteze do poteze je prešlo včasih po več tednov. Te dni sta partijo končala. Zmagal je Jackson.

Da seme klije. Znano je, da nekatera semena zelo nerada, ali sploh ne klijejo, če se z njimi pravilno ne ravna. Selerija klije samo na solncu, zvončki (convallarija majalis), čebula, kumina klijejo v temi. Druga semena morajo premrzni, jesenovo seme mora dve leti ležati, predno klije. Pravi se, da je klila še pšenica, ki se je našla v egiptovskih grobovih (če je res), a seme akacije, ki je ležalo od leta 1819 sem, se je l. 1906 izklilo, lupine (stročnina, ki se čisto seje kot zeleno gnojilo) klijejo še čez 40 let.

Gobavost se da ozdraviti. Evangelij nam kolikokrat pripoveduje o gobavosti; misijonarji nam opisujejo grozno trpljenje gobavih v tropičnih deželah. Pred stoletji je bila bolezen tudi v naših krajih, zdaj je tu hvala Božu izginila. Novodobna veda bo premagala tudi to zlo. Iz nekih semen, ki rastejo v Indiji: iz Chaulmoogra, Gnorardia-Hydnocarpus-Taraktogenas-rastlinskih semen se napravi neka tekočina, s katero je neki zdravnik četrtinko bolnikov ozdravil. Dr. Muir iz Havaja poroča, da se je pri večini bolnikov bolezen vsaj zelo olajšala.

Gora iz same soli. V Perzijskem zalivu leži otok Kišim, na katerem se nahaja 150 metrov visoko gora, ki je 6 km dolga, poldrug kilometrov pa široka. Vsa sestoji iz čiste kuhinjske soli. Nastala je najbrže na ta način, da se je otok tekom stoletij in tisočletij dvignil iz morja ter se je v zadnjem štadiju dviganja, ko se morje z notranjosti otoka ni moglo več odtekati, nabrala in sesedla vsa sol. K sreči v teh krajinah nimajo nič dežja, ker bi sicer voda vso sol takoj raztopila in odnesla nazaj v morje.

Listnica uredništva.

Šmarječan. Ker je brez podpisa, ne moremo porabiti. — **M. S., Novo mesto.** Prijetno se čita in se nam osebno dopade, a spis objaviti ni oportuno. — **Dopisnike** zadnjič opozarjamo, da je treba pisati rokopise s črnilom in sicer samo na eni strani papirja. S svinčnikom pisano bo romalo brez obzira v koš.

Za tiskovni sklad so darovali: Nabrano v rodoljubni družbi, zbrani pri Tišlarju v Št. Janžu, 14,50; Slovenec iz Celovca 10,—; zaveden nameščenec v Celovcu 10,—; neimenovan v Dobrli vasi 1,—; Andrej Wutte, Pogrče, 1,—; Popek 0,20; dr. Matko Jug, Borovlje, 2,—; Fran Katnik, Tinje, 1,40; Slovenec iz celovške okolice 2,—; na veselem ženitovanju v Žitari vasi 11. l. 1926 10,50; Štefan Breznik, Lečna gora, 1,—; Apolonija Juch, Vetrinj, 1,—; Marija Selander, Vetrinj, 1,—; Anton Švenar, Gorje, 1,—; Mat. Randl, Dobrli vas, 1,—; Janez Vodnik, Važenberg, 0,50; volilci koroške slovenske stranke kapelske fare nabrali in darovali mesto venca na grob čg. prošta Limpla 60,10 šilingov. Darovalcem najlepša hvala. Vsako priliko, kakor slovensko prireditel, ples ženitovanje itd. porabite tudi zato, da zbirate za tiskovni sklad.

Slov. kat. izobraževalno društvo Podljudelj in okol.

Vabilo

na 3 dejansko dramo

Veriga

ki se ponovi v nedeljo 14. februarja v Delavskem domu v Podljudelju.

Začetek točno ob 3. popoldne. — Igra se vrši ob vsakem vremenu. — Pridite vsi, ki ljubite pošteno zabavo! ODBOR.

Zahvala.

Podpisana se tem potom iskreno zahvaljujeva vsem, ki so nama med najno boleznijo toliko dobrega storili. Posebna zahvala družini Uršič in Aichholzer v Spodnjem Dobju kakor tudi vodstvu oziroma odboru izobraževalnega društva „Jepa“. Prav prisrčna zahvala pa igralcem in igralkam „Desetega brata“.

Slavko in Marica Arko,
Rute, p. Loče ob Baškem jezeru.

13

14

Žagar

vešč dela na novi venecijanski žagi z električnim pogonom in sposoben tozadevnih mehaničnih popravil

se sprejmo takoj v službo.

Ponudbe naj se pošiljajo na naslov: Franc Weber & Gregor Arnejc v Rožeku (Rosegg).

Vabilo

na narodno igro
v petih dejanjih

15

Deseti brat

ki jo uprizori k. slov. izobraževalno društvo „Trta“ dne 14. februarja t. l. v Društvenem domu v Žitari vasi. Začetek igre ob pol štirih popoldne. Sodeluje tudi tamburaški zbor.

K obilni udeležbi vabi odbor.

Naznanilo.

Šentjakobska posojilnica v Rožu naznanja svojim članom, da je občni zbor dne 12. julija 1925 sklenil, **zvišati zadružni delež**

na 1 šiling.

Vsi člani se vsled tega pozivljajo, da v roku do 1. marca t. l. doplačajo svoje stare deleže na znesek 1 šilinga.

Kdor v tem določenem roku svoj delež ne doplača, zapade svoje članstvo pri posojilnici in se kot član izbirše.

Načelstvo.

16